

СИСТЕМА ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ТА СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Островська Катерина Олексіїна¹, Сайко Христина Ярославівна²

¹Доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи,
Львівський Національний університет імені Івана Франка, м. Львів (Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5891-2542>

²Доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи, Львівський Національний
університет імені Івана Франка, м. Львів (Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4397-6930>

UDC: 159.943.8

АНОТАЦІЯ

У статті представлено питання системи логопедичної роботи з розвитку та стабілізації емоційних станів у дітей з порушеннями мовлення – ЗНМ. Описано особливості психологічного супроводу дітей переселенців із мовленнєвими порушеннями. Психологічний супровід родин переселенців передбачає: психологічне консультування, психотерапевтичну допомогу, логопедичний супровід. У системі забезпечення діяльності психологічної служби у середовищі військово-службовців поряд з організаційно-правовим напрямком важливе значення займає методичне забезпечення, зокрема впровадження різноманітних психологічних технологій, що дозволяють вирішувати логопедичні проблеми у дітей. Сучасна практична психотерапія структурно включає в себе цілу низку спрямувань і профілів, серед яких одне з чільних місць посідає сімейна психотерапія, зокрема, системна сімейна психотерапія. Особливої значущості в цьому контексті набуває такого роду психотерапія зі сім'ями, у яких є діти із мовленнєвими розладами.

Для попередження та подолання порушень мовлення у дітей фахівці працюють за такими напрямками: розвиток зорово-просторових уявлень, стійкості уваги, самоконтролю, проводиться робота на фонетичному, лексико-граматичному рівні, розвиток зв'язного мовлення, терапія емоційних станів.

Під ресурсами розуміються внутрішні і зовнішні змінні, що сприяють психологічній стійкості в стресогенних ситуаціях; це емоційні, мотиваційно-вольові, когнітивні і поведінкові конструкти, які використовуються під час адаптації до стресових ситуацій. Методи психотерапевтичного впливу: застосування психоедукації, аутогенне тренування (вправи на дихання). Метою цих вправ є збільшення обсягу, сили, глибини видиху і нормалізація дихання. Застосовують також елементи травматерапії (метод опрацювання емоцій, повернення у стан «Тут і тепер», концепт-інтегративних методик (пошук місця сили, зосередженість на ресурси, малюнок ресурсів). Були застосовані такі вправи із психологічною тренінгу: вправи на заземлення (зниження тривоги), опрацювання емоцій (малюнок емоцій), пошук місця сили, джерела підтримки, вправи на релаксацію (застосування психогімнастики), елементи музикотерапії.

Ключові слова: родини переселенці, ресурси, психолого-педагогічний супровід, консультування, психотерапія, релаксація, музикотерапія, мовленнєві розлади, логопедична корекція.

Постановка проблеми. Проблема психотерапевтичної допомоги дітям із ЗНМ умовах війни обумовлена тим, що в останній час значна увага фахівців була приділена травматичному досвіду серед родин, які ви-

ховують дітей із мовленнєвими порушеннями у зв'язку із ситуацією війни, зокрема впливу стресових факторів на взаємини у родинах та батьківське ставлення. Перехід до сімейно-центрованих програм був спричинений

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © *Kateryna Ostrovska, Khrystyna Saiko*

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

зростанням емоційних та психологічних проблем у родинах, які виховують дітей із ЗНМ. Випробування, яке викликає сильні емоційні реакції в усіх її членів, створює джерела стресу та додаткові завдання для усієї родини, змінює взаємини між членами родини та її стосунки із соціальним оточенням. Одним із важливих завдань стабілізації емоційного стану у родинах військовослужбовців є вибір відповідних психотерапевтичних методів, залучення консультантів, психотерапевтів з метою опрацювання травматичного досвіду та мовленнєвих проблем у дітей із ЗНМ.

Сформованість мовленнєвої діяльності є одним з ключових питань теоретичного і практичного аналізу. В роботах К.О. Островської, С.Ю. Коноплястої, О.М. Леонтьєва, М.К.Шеремет та ін. доведено, що порушення мовленнєвої діяльності негативно впливає на всі сторони особистості дитини: ускладнюється розвиток пізнавальної діяльності (І.Т.Власенко, О. В.В.Тарасун, Н.В. Базими та ін), порушуються всі форми спілкування та міжособистісної взаємодії (Шеремет, 2010). Таким чином, мовленнєва активність дітей є показником не лише рівня актуального психічного розвитку, а й може бути основою для визначення «зони найближчого розвитку» рівня інтелектуальної та емоційно-вольової сфери.

Актуальність теми зумовлена особливістю перебігу немовленнєвих і мовленнєвих процесів дітей означеної категорії, необхідно визначити основні завдання, провідні її напрями та адекватні методи попереджувального та корекційно-розвивального навчання дошкільників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження означеної проблеми всебічно й активно висвітлюється у вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних джерелах у різних напрямках, зокрема, як: визначення змісту навчання мови в дошкільному закладі (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Сохін, О. Ушакова); розвиток основних структурних компонентів мовлення (фонетико-фонематична, лексико-граматична складова, зв'язне мовлення і комунікативні вміння та навички (Н. Гавриш, Н. Луцан, І. Луценко, Н. Т. Постоян та ін.); підготовка до навчання грамоти (А. Іваненко та ін.); мовленнєва підготовка дошкільників із нормальним і затриманим мовленнєвим розвитком (А. Богуш, М.

Вашуленко, Н. Голуб, О. Кононко, Низьковська, Н. Пінчук, Л. Пироженко, К. Прищепа, О. Проскура, Р. Репіна, Н. Савінова, А. Середницька, L. Bloom, E. Neska, N. Clark, E. Clark, E. Torrance та ін.). Вищезазначені дослідження втілено на основі принципів гуманізації, особистісно-орієнтованого підходу, а також парадигми розвивального навчання і виховання дошкільників, ставлення до дитини як до найвищої цінності, активного суб'єкта, та з урахуванням значення мовленнєвої підготовки дітей дошкільного віку в цілому.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення системи логопедичної роботи з розвитку та стабілізації емоційних станів у дітей із ЗНМ.

Виклад основного матеріалу. Сучасна практична психотерапія структурно включає в себе цілу низку спрямувань і профілів, серед яких одне з чільних місць посідає сімейна психотерапія, зокрема, системна сімейна психотерапія. Особливої значущості в цьому контексті набуває такого роду психотерапія зі сім'ями, у яких є діти із мовленнєвими розладами. Певні несприятливі обставини життєдіяльності можуть викликати у дітей у родинах військовослужбовців деструктивні психологічні наслідки, що негативно відображається на їхньому психофізіологічному стані та на сімейній ситуації загалом. В літературі наводиться типовий симптомокомплекс зазначених наслідків.

Емоційні прояви: загострення страхів (особливо страху розлуки); тривожні стани; підвищена агресивність; плаксивість; схильність до бурхливого прояву емоцій; збіднення емоційних проявів тощо.

Поведінкові прояви: порушення сну, нічні кошмари; втрата апетиту; застрягання; регресивні форми поведінки; гіперактивність; пасивність; замкненість; посилене прагнення до контакту з дорослими; відмова від контакту; протестна активність тощо.

Когнітивні прояви: погіршення діяльності процесів пам'яті, мислення, уваги; збіднення мовлення; підвищена мовна активність тощо (Shul'zhenko, 2009).

Важливість вивчення і розвитку мовленнєвої активності дитини доводиться і багатьма вченими (М. К. Шеремет, С.Ю Конопляста, К.О. Островська, які розглядають її як компонент різних видів діяльності.

При розробці змісту ранньої допомоги з позицій сучасної спеціальної психології використовуються дані нейролінгвістичного вивчення дітей раннього віку з відхиленнями в розвитку на основі їхньої психоневрологічної симптоматики, визначених варіантів порушень мовленнєвого розвитку в залежності від психолого-педагогічної характеристики таких дітей (Sheremet, 2010).

Моторні порушення мовлення зазвичай включають діагнози: дизартрія або дитяча апраксія. Дизартрія – це порушення нервово-м'язового виконання, яке впливає на точність, швидкість, силу або стійкість мовного руху. Дизартрія виникає через ураження тракту кори головного мозку (Chenausky, 2019)

За даними анамнезу у дітей з мовленнєвими розладами в 50%–65% випадків відзначається вплив різних біологічних факторів, у пери та ранньому постнатальному періодах розвитку.

У наш час актуальним завданням логопедії є вивчення мовлення дітей раннього віку. Особливо важливими є питання діагностики порушень довербального розвитку, визначення критеріїв раннього прогнозу мовленнєвих порушень і розроблення прийомів і методів превентивної роботи із корекційної спрямованістю.

Критерії сформованості усного мовлення вбачаємо, як сформованість основних його структурних компонентів (фонетико-фонематичні, лексичні, граматичні, зв'язного мовлення та комунікативні уміння і навички).

Показники за кожним критерієм сформованості усного мовлення подаємо у вигляді наступної описової характеристики:

1. Показники фонетико-фонематичної складової: правильне звуковимовляння, розвиненість фонематичного слуху, сформованість фонематичних уявлень, уміння та навички фонематичного аналізу і синтезу.

2. Показники лексичної складової: достатній словниковий запас, розуміння семантики слів і вживан-

ня їх у правильному семантичному значенні.

3. Показники граматичної складової: вживання слів у правильній граматичній формі (морфологічна правильність, володіння словозміною та словотворенням), правильна граматична та синтаксична будови мови, наявність складних речень у мовленні.

4. Показники умінь і навичок зв'язного мовлення: розуміння звертання у процесі мовлення, вміння будувати діалог, брати активну участь у розмові; вміння переказувати текст, складати розповіді творчого характеру.

5. Показники комунікативних умінь та навичок: вміння підтримувати розмову, спілкуватися на різних темах, культура мовленнєвої поведінки, ініціативність спілкування (Sviders'ka, 2016).

Відсутність роботи, спрямованої на профілактику і корекцію недоліків довербального розвитку, порушень артикуляційного праксису і послідовних стадій довербального розвитку, може призвести до виникнення в дитини загального недорозвинення мовлення.

Методи превентивної роботи з дітьми із порушеннями мовлення обираються індивідуально, і це можуть бути нейропсихологічні вправи, вправи на розвиток уявлень, логопедичний, точковий масаж, вправи на розвиток організації мовлення. Дослідниками доведено, що корекційно-розвивальна робота з дітьми, які мають ознаки порушень артикуляційного праксису і недоліки довербального розвитку, повинна починатися з раннього віку. Спеціально розроблені напрями і прийоми корекції сприяють покращенню якості артикуляційних рухів та сприяє розвитку мовлення.

Методика мовленнєвої підготовки на основі пізнавальних завдань базується на застосуванні наступних спеціально-методичних принципів: онтогенетичного (індивідуального психічного розвитку), етіопатогенетичного (урахування причин і механізмів порушення), систематичності, комплексності, діяльнісного (врахування провідної діяльності відповідно віку), диференційованого підходу, поетапності, використання обхідного шляху, врахування особистісних особливостей, структурно-динамічного вивчення (спирається на уявлення про мовлення, як складну функціональну систему, структурні компоненти якої знаходяться у взаємодії). Ці положення є теоретичною основою як для

структурування всього корекційно-педагогічного процесу, так і для підбору та побудови локальних логопедичних технологій та методик (Sheremet, 2010).

Результати проведеного дослідження за методикою «Профіль соціального розвитку дітей з мовленнєвими порушеннями» показали, що в цілому діти дошкільного віку з дизартрією показують невисоку зацікавленість в емоційно-особистісному типі спілкування з дорослими та однолітками, що дозволяє зробити висновок про недостатню сформованість соціальних і комунікативних якостей (Ostrov's'ka, Saiko, Ostrov's'kyj, 2020).

Із концепцій проблемного навчання, що існують та використовуються на сьогодні для обґрунтування мовленнєвої, розвивально-пізнавальної роботи з дітьми, педагогічно найбільш виправданими є ті, що орієнтовані на процес онтогенезу та розглядають його в контексті впливу великої кількості різноманітних внутрішніх (конституційно-генетичних, сомато-органічних, особистісних та ін.) і зовнішніх (мікро та макросоціальних, культурологічних, екологічних та ін.) факторів, тобто системно.

Перша з концепцій проблемного навчання – це система поглядів Дж. Дьюї або навчання через дії. Автор запропонував організовувати процес навчання на основі потреб, інтересів і здібностей дитини, метою якого мав бути розвиток загальних і розумових здібностей, різноманітних умінь дітей; головною проблемою навчально-виховного процесу є активізація дітей та отримання ними навчальної інформації відбувається в процесі самостійного, природнього та спонтанного навчання (діяльності).

Концепція Дж. Брунера характеризує навчання через дослідження. В основі даної системи поглядів є ідея структурування навчального матеріалу та визнання першочергової ролі інтуїтивного мислення в процесі засвоєння нового навчального матеріалу (Bruner, 2001).

У рамках концепції І. Лернера, в якості основної мети застосування пізнавальних лінгвістичних завдань проблемного характеру розглядаються позитивні особистісні зміни у вигляді розвитку розумових здібностей старших дошкільників як суб'єктів навчання; формування у них інтересу до навчання, вироблення мотивів і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; про-

будження їхніх творчих нахилів, виховання самостійності, активності та креативності, формування їх всебічно розвинутої особистості, яка спроможна вирішувати майбутні професійні та життєві проблеми. Отже, основними принципами методики мовленнєвої підготовки виступили такі принципи проблемного навчання, як (Lerner, 1994)

1. Принцип проблемності: його специфіка полягає в сприянні для вирішення протиріч між наявним і необхідним рівнем навченості, вихованості, розвитку дитини, між актуальним рівнем розвитку інтелектуальної, мотиваційної та інших сфер дитини та рівнем найближчого її розвитку.

Застосувати закономірності розвитку і вирішити наявні протиріччя педагогу допомагають вимоги до принципу проблемності: виявлення та врахування рівнів розвитку інтелектуальної сфери дитини; спрямування навчально-виховного процесу на розвиток дитячих творчих здібностей, пізнавальних умінь та інших складових інтелектуальної сфери; створення проблемних завдань, їх вирішення здійснювати з урахуванням реальних навчальних можливостей дитини; структурування взаємодії педагога з дітьми у відповідності з логікою проблемного навчання; систематичне здійснення аналізу результативності педагогічних впливів з розвитку інтелектуальної сфери.

Для реалізації процесу проблемного навчання необхідно втілити всі його основні етапи та дотриматися таких умов, як: надання допомоги дітям на всіх етапах навчально-виховного процесу; передбачення варіативності навчальних і інших проблем і способів їх вирішення; інформування дітей про суть пізнавальних дій, про репертуар розумових операцій; спонукування дітей до усвідомлення своїх дій на основі рефлексії.

2. Принцип мотивації. Цей принцип вимагає стимулювати внутрішні мотиви навчання: інтереси, потреби, прагнення до пізнання, захопленість процесом і результатами навчання. Принцип мотивації відповідає законам єдності пізнання та оціночної діяльності, активності суб'єкта в процесі відображення та зміни ним об'єкта. Мета діяльності педагога, що спрямовується даними принципом, полягає в розвитку мотиваційної сфери, у формуванні у дошкільників системи фундаментальних потреб і пов'язаних з ними мотивацій – інте-

лектуальної потреби, потреби пізнання, досягнень, пізнавального спілкування, потреби навчання та праці.

Закономірності процесу навчання, що відображаються принципом мотивації: джерелом активності людини є її потреби; у діяльності завжди є її мотиваційне ядро: існує єдність діяльності та мотивації; поведінка та діяльність людини збуджується, спрямовується та регулюється мотивацією; формування мотиваційної сфери дошкільника та функціонування мотиваційної сторони процесу навчання здійснюється досить ефективно, якщо взаємодія педагога та дошкільника будується відповідно до мотиваційної основи навчальної діяльності.

Отже, загальнопедагогічні, спеціальнопедагогічні принципи, що містять у собі концептуальні принципи проблемності, індивідуалізації та диференціації розвивального навчання, тісно переплітаються між собою, доповнюють один одного, та можуть бути запорукою ефективної побудови процесу мовленнєвої підготовки старших дошкільників із ЗНМ. Оскільки, дана методика мовленнєвої підготовки передбачає поєднання традиційних методів логопедичної корекції та інноваційних прийомів подолання порушень усного мовлення за допомогою пізнавальних завдань. Тому виникає необхідність схарактеризувати обидві складові методичного інструментарію (традиційні та інноваційні методи роботи) методики мовленнєвої підготовки дітей старшого дошкільного віку з ЗНМ.

Результати дослідження. У психологічному дослідженні брали участь діти переселенців молодшого шкільного віку, і були використані такі методи дослідження, як: логопедична карта, методика вивчення уваги «Коректурна проба», методика діагностики цілісності сприймання Р.С. Немова, методика вивчення тривожності Дж. Тейлора, методика вивчення самооцінки Д. Рубінштейна. Згідно із результатами якісного аналізу встановлено, що у 43,4% дітей переважають логопедичні проблеми – логоневроз, у 35,7% дизартрія, а в 20,9% проблеми фонації. Див. Рис. 1.

Згідно із результатами методики «Коректурна проба» встановлено, що у 36,4% високий рівень обсягу уваги, у 39,5% середній рівень обсягу уваги, а в 24,1% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те,

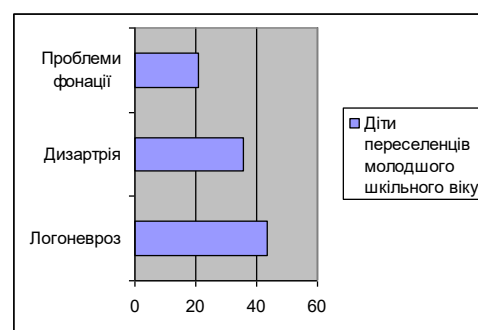

Рис. 1. Результати якісного аналізу

що у дітей переважає середній рівень уваги. Див. Рис. 2.

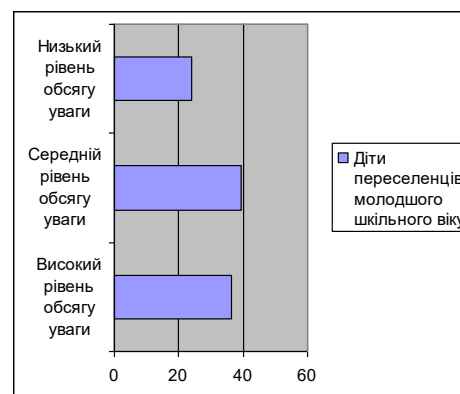

Рис. 2. Результати за методикою «Коректурна проба» серед дітей переселенців

Згідно із результатами методики діагностики цілісності сприймання Р.С. Немова встановлено, що у 33,9% високий рівень сприймання, у 28,6% середній рівень сприймання, а в 37,5% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей переважає низький рівень сприймання. Див. Рис. 3.

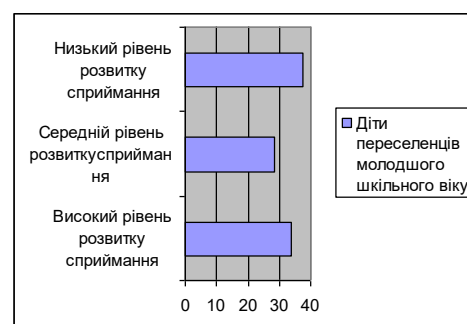

Рис. 3. Результати за методикою діагностики цілісності сприймання Р.С. Немова серед дітей переселенців

Згідно із результатами методики вивчення тривожності Дж. Тейлора встановлено, що у 40,8% високий рівень тривожності, у 37,4% середній рівень сприймання, а в 21,8% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей переважає високий рівень тривожності. Див. Рис. 4.

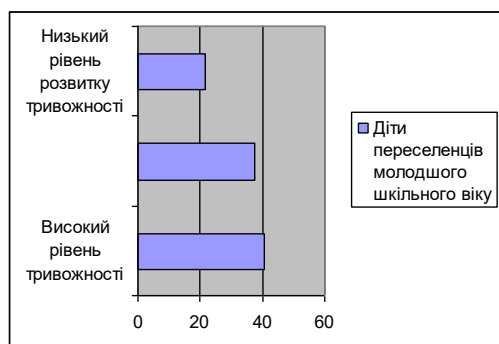

Рис. 3. Результати за методикою тривожності Дж. Тейлора серед дітей переселенців

Згідно із результатами методики вивчення самооцінки Д. Рубінштейна встановлено, що у 29,4% дітей встановлено високий рівень самооцінки, у 42,6% середній рівень самооцінки, а в 28% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей переважає середній рівень самооцінки. Див. Рис. 4.

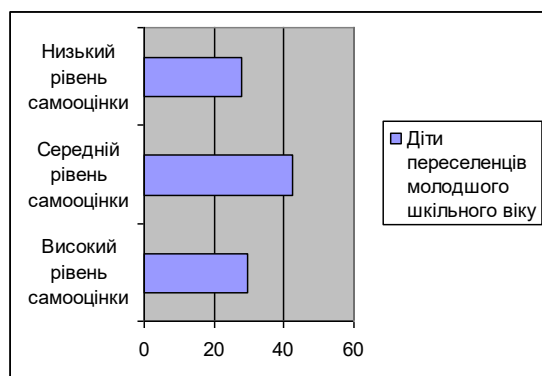

Рис. 4. Результати за методикою вивчення самооцінки Д. Рубінштейна серед дітей переселенців

Для попередження та подолання порушень мовлення у дітей фахівці працюють за такими напрямком: розвиток зорово-просторових уявлень, стійкості уваги, самоконтролю, проводиться робота на фонетичному, лексико-граматичному рівні, розвиток зв'язного мовлення, терапія емоційних станів.

Під ресурсами розуміються внутрішні і зовнішні зміни,

що сприяють психологічній стійкості в стресогенних ситуаціях; це емоційні, мотиваційно-вольові, когнітивні і поведінкові конструкти, які використовуються під час адаптації до стресових ситуацій. Ресурси особистості це інструменти, які використовуються для трансформації взаємодії зі стресовим чинником. Результати застосування терапевтичних методів.

Методи психотерапевтичного впливу: застосування психоедукації, аутогенне тренування (вправи на дихання). Метою цих вправ є збільшення обсягу, сили, глибини видиху і нормалізація дихання. Застосовують також елементи травматерапії (метод опрацювання емоцій, повернення у стан «Тут і тепер», концепт-інтегративних методик (пошук місця сили, зосередженість на ресурси, малюнок ресурсів). Були застосовані такі вправи із психологічного тренінгу: вправи на заземлення (зниження тривоги), опрацювання емоцій (малюнок емоцій), пошук місця сили, джерела підтримки, вправи на релаксацію (застосування психогімнастики), елементи музикотерапії. Після проведених корекційних заходів було діагностовано такі зміни – згідно із результатами методики «Коректурна проба» встановлено, що у 41,5% високий рівень обсягу уваги, у 38,9% середній рівень обсягу уваги, а в 19,6% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей після проведення психокорекційної роботи підвищився рівень уваги. Також згідно із результатами методики діагностики цілісності сприймання Р.С. Немова встановлено, що у 43,9% дітей спостерігається високий рівень сприймання, у 35,4% середній рівень сприймання, а в 20,7% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей підвищився рівень сприймання. Згідно із результатами методики вивчення тривожності Дж. Тейлора встановлено, що у 22,3% високий рівень тривожності, у 30,4% середній рівень сприймання, а в 47,3% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей знизився рівень тривожності. Також згідно із результатами методики вивчення самооцінки Д. Рубінштейна встановлено, що у 39,4% дітей встановлено високий рівень самооцінки, у 33,9% середній рівень самооцінки, а в 26,7% низький рівень прояву цієї ознаки. Це свідчить про те, що у дітей підвищився рівень самооцінки. Див. Рис. 5.

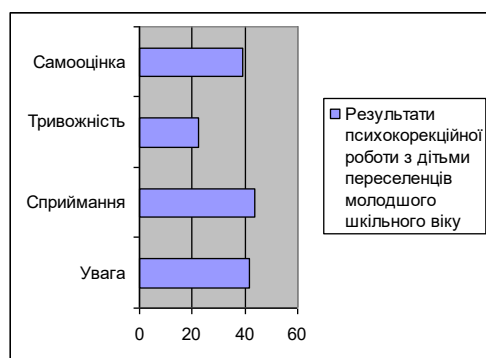

Рис. 5. Результати психокорекційної роботи з дітьми переселенців

Згідно із результатом кореляційного аналізу встановлено, що ефективність корекційно-педагогічного впливу забезпечується реалізацією індивідуальних програм спеціального навчання із розвитку мовлення та використання індивідуального підходу спрямованого на розроблення психолого-педагогічних умов корекції, пошук ресурсів та здібностей дитини. Див. Рис. 6.

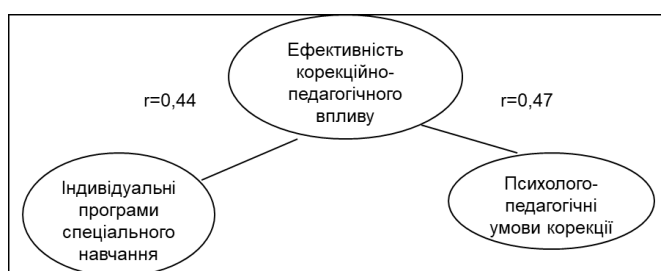

Рис. 6. Кореляційний взаємозв'язок ефективності корекційно-педагогічного впливу індивідуальних програм спеціального навчання та розробленням психолого-педагогічних умов корекції

Висновки. Можна зробити висновки про те, що стресові фактори, які переживають діти у зв'язку із ситуацією війни, відсутність роботи, спрямованої на профілактику і корекцію недоліків довербального розвитку, порушень артикуляційного праксису і послідовних стадій довербального розвитку, може призвести до виникнення в дитини загального недорозвинення мовлення. Методи превентивної роботи з дітьми із порушеннями мовлення обираються індивідуально, і це можуть бути нейропсихологічні вправи, вправи на розвиток уявлень, логопедичний, точковий масаж, вправи на розвиток організації мовлення. Дослідниками доведено, що корекційно-розвивальна робота з дітьми, які мають

ознаки порушень артикуляційного праксису і недоліки довербального розвитку, повинна починатися з раннього віку. Спеціально розроблені напрями і прийоми корекції сприяють покращенню якості артикуляційних рухів та сприяє розвитку мовлення. Методика мовленнєвої підготовки на основі пізнавальних завдань базується на застосуванні наступних спеціально-методичних принципів: онтогенетичного (індивідуального психічного розвитку), етіопатогенетичного (врахування причин і механізмів порушення), систематичності, комплексності, діяльнісного (врахування провідної діяльності відповідно віку), диференційованого підходу, поетапності, використання обхідного шляху, врахування особистісних особливостей, структурно-динамічного вивчення (спирається на уявлення про мовлення, як складну функціональну систему, структурні компоненти якої знаходяться у взаємодії). Після проведених корекційних заходів було діагностовано такі зміни – підвищився рівень уваги, сприймання, знизився рівень тривожності, підвищився рівень самооцінки.

References :

- Bazyma, N.V., Moroz, O.V. (2013) Osoblyvosti neverbal'noyi ta verbal'noyi komunikaciyi u ditej z autyzmom [Features of nonverbal and verbal communication in children with autism], Logopediya (pp. 3-8). [in Ukrainian].
- Bruner D. (2001) Torzhestvo riznomanittia: Piazhe i Vyhotskyi [The celebration of diversity: Piaget and Vygotsky]. Pytannia psykholohii (pp. 3–13). [in Ukrainian].
- Chenausky, K., Brignell, A., Morgan, A., Tager-Flusberg, H. (2019) Motor speech impairment predicts expressive language in minimally verbal, but not low verbal, individuals with autism spectrum disorder. Autism & Developmental Language Impairment (pp.346-354) [in Ukrainian].
- Zajchenko, G.D. (2013) Formuvannya komunikatyvnyx navychok u ditej z rozladamy autychnogo spektra shlyaxom vykorystannya igrovix pryjomiv [Formation of communication skills in children with autism spectrum disorders through the use of game techniques], Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shlyaxy rozbudovy (pp. 122-131). [in Ukrainian].
- Lerner I.Ia. (1994) Problemne navchannia [Problem-based learning]. – M: Znannia [in Ukrainian].

Nurieva, L. G. (2003) Razvitie rechi u autichnyih detey [Speech development in autistic children]. – Moscow: Terevintf [in Russian].

Ostrovskaya, K. O., Rybak, Yu. V., Mel'nyk, U. R., Guk, Ye. V., Zaplatyn's'ka, A. B., & Fert, O. G. (2009) Social'nyj suprovod ditej z avtyzmom pid chas navchannya [Social support for children with autism during training]. - L'viv: Triada plyus [in Ukrainian].

Ostrovskaya, K. O., Saiko Kh. Ja., Ostrovskiy I.P. (2020) Osoblyvosti komunikativnoi kompetentnosti ditei z avtyzmom ta iz dyzarthriieiu [Peculiarities of communicative competence of children with autism and dysarthria] Naukovyj chasopys Institutu Psychologiae imeni H.S. Kostyuk (pp. 18-25). [in Ukrainian].

Sviders'ka, M.M. (2016) Rozvytok impresyvnogo movlennya pry normal'nomu ontogenezi ta rozladax spektru avtyzmu [Development of impressive speech in normal ontogenesis and autism spectrum disorders]. Naukovyj chasopys Nacional'nogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova (pp. 120-124). [in Ukrainian].

Tarasun, V.V. (2018) Autologiya: teoriya i praktyka: pidruchnyk [Autology: theory and practice: a textbook]. - Kyiv: VADEKS [in Ukrainian].

Sheremet, M.K., Kondukova, S.V. (2010) Osoblyvosti movlennyevo go rozvytku ditej z RDA [Features of speech development of children with RDA]. Zbirnyk naukovykh pracz' Kam'yanecz'-Podil's'kogo nacional'nogo universytetu imeni I. Ogiyenka : Seriya: social'no-pedagogichna. Kam'yanecz'-Podil's'kyj (pp. 462 -467). [in Ukrainian].

Shul'zhenko, D.I. (2009) Osnovy psixologichnoyi korekciyi avtystychnykh porushen' u ditej [Fundamentals of psychological correction of autistic disorders in children]. - Kyiv::Slovo [in Ukrainian].

Kateryna Ostrovskaya

Doctor of Psychological Sciences, Professor of the Department of Special Education and Social Work, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv (Ukraine)

Khrystyna Saiko

Associate Professor of the Department of Special Education and Social Work, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv (Ukraine)

THE SYSTEM OF SPEECH THERAPY FOR DEVELOPMENT AND STABILIZATION OF EMOTIONAL STATES IN CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS: A FOCUS ON MIGRANT FAMILIES

ABSTRACT

This article addresses the importance of implementing a comprehensive system of speech therapy interventions to support the development and stabilization of emotional states in children with speech disorders, particularly in the context of migrant families. The unique psychological needs of children from immigrant backgrounds with speech disorders are discussed, emphasizing the significance of psychological support provided to both the children and their families. This support encompasses psychological counseling, psychotherapeutic assistance, and speech therapy interventions.

Within the framework of military psychological services, the implementation of various psychological techniques aimed at addressing speech therapy challenges in children holds significant importance, alongside organizational and legal aspects. Modern practical psychotherapy encompasses diverse directions and profiles, among which family psychotherapy, specifically systemic family psychotherapy, occupies a prominent position. In the context of children with speech disorders, this type of psychotherapy becomes particularly relevant, focusing on the whole family system.

Professionals working with children aim to prevent and overcome speech disorders through various approaches. These include the development of visual-spatial concepts, attention stability, self-control, phonetic and lexical-grammatical exercises, promoting coherent speech, and addressing therapy of emotional states.

Resources, encompassing internal and external variables, play a crucial role in maintaining psychological stability during stressful situations. These resources involve

emotional, motivational-volitional, cognitive, and behavioral constructs that aid in adaptation. Psychotherapeutic techniques employed include psychoeducation, autogenic training (breathing exercises), trauma therapy elements (emotion processing, returning to the present moment), and concept-integrative methods (identifying strengths, focusing on resources, utilizing visualization techniques). Additional exercises such as grounding exercises, emotion exploration (utilizing emotion images), identifying sources of strength and support, relaxation exercises (such as psychogymnastics), and elements of music therapy are incorporated into psychological training.

Keywords: migrant families, resources, psychological and pedagogical support, counseling, psychotherapy, relaxation, music therapy, speech disorders, speech therapy correction.

How to cite (як цитувати):

Ostrovskaya, K., & Saiko, K. (2023). THE SYSTEM OF SPEECH THERAPY FOR DEVELOPMENT AND STABILIZATION OF EMOTIONAL STATES IN CHILDREN WITH SPEECH DISORDERS: A FOCUS ON MIGRANT FAMILIES. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 9(2), 24–32. [in Ukrainian]

Retrieved from <https://apsijournal.com/index.php/psyjournal/article/view/1550>

Дата отримання статті: 02.01.2023

Дата рекомендації до друку: 15.02.2023

Дата оприлюднення: 28.02.2023